

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УТИЛІЗАЦІЇ ТАРИ

Досліджено вітчизняну нормативну базу щодо операцій з утилізації тари, виявлено проблемні аспекти регулювання даних операцій

Ключові слова: тара, утилізація, використана тара

Постановка проблеми. Щороку в Україні накопичується близько 600 мільйонів тонн відходів, у тому числі значна частина використаної тари та упаковки. Швидкий розвиток пакувальної індустрії, прагнення виробників виготовляти конкурентоспроможну продукцію в сучасній упаковці, масовий ввіз упакованої продукції і таропакувальних матеріалів із-за кордону, відсутність в Україні єдиного, комплексного і відпрацьованого механізму збирання, утилізації та переробки використаних таропакувальних матеріалів створюють загрозу для екологічної безпеки нашої держави. Тому перед урядом України стоїть завдання врегулювати нормативно-правову базу з питань утилізації тари.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями вивчення проблем утилізації тари займалися такі вітчизняні вчені, як А. Громов, І.В. Сирохман, Є. Романенко.

Мета даної статті полягає в аналізі нормативно-правових документів, що забезпечують утилізацію тари з метою виявлення недоліків та внесення пропозицій з їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Європарламент ще 1991 року прийняв Європейську директиву щодо упаковки, в якій було чітко поставлено завдання прийняти особливі правові та адміністративні заходи для захисту довкілля, забезпечити рівні умови для конкуренції в галузі упаковки. Згідно з цією директивою, в кожній розвиненій країні виробники та споживачі тари й пакувальних матеріалів несуть відповідальність за забруднення території відходами тари та упаковки, відшкодовують витрати на збір, сортування, переробку та утилізацію цих відходів. Директивою поставлено завдання: до прийняття державами власних законів забезпечити переробку не менше 50 % кожного із пакувальних матеріалів, а 25 % відходів – використовувати як сировину при вторинній переробці. У кожній розвиненій країні діє система з переробки й утилізації використаної тари та пакувальних матеріалів, у ряді країн прийняті і успішно діють спеціальні національні програми: у Бельгії (Fost Plus), у Данії (Action Plan for West and Recycling 1993-97), Німеччині (Grüne Punkt), Австрії (ARA), Франції (Eco – Emballages), Іспанії (Punto Eco – Embfilges), Польщі (BIS System) тощо. Лідерами з переробки та вторинного використання відходів упаковки є Німеччина (переробляється більше 70 % відходів), Нідерланди (65 %), Австрія (60 %) [5].

Гостро питання про регулювання збору та утилізації тари постало ще в 1999 р., коли Кабінет міністрів прийняв дві постанови № 408 “Про систему збору, сортування, транспортування, переробки та утилізації використаної тари” і № 1225 “Про впровадження системи збирання, сортування, транспортування, переробки та утилізації використаної тари” (формально документи розроблялися, виходячи з вимог законів України “Про охорону навколишнього середовища” і “Про відходи”). Підприємці домоглися скасування зазначених постанов, оскільки документи явно

порушували права суб'єктів господарювання; багато хто з експертів вказували на те, що передбачений в документах порядок відрахування на утилізацію тари мав фіскальний характер.

Основні зауваження до нормативних документів, що регулювали порядок утилізації тари полягали в тому, що по-перше передбачали невиправдано високий розмір тарифів на утилізацію тари, і, по-друге, надавали ДП "Укртарапереробка" виключно монопольне право на переробку використаної тари.

Наступним етапом становлення нормативно-правового забезпечення утилізації тари було прийняття Постанови "Про впровадження системи збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини" від 26.07.2001 р. № 915. Відповідно до п. 5 цієї постанови встановлено, що підприємства, установи та організації усіх форм власності, які використовують в Україні тару і пакувальні матеріали або імпортують їх разом з продукцією, зобов'язані, зокрема, самостійно з дотриманням вимог законодавства забезпечити приймання та утилізацію використаних тари і пакувальних матеріалів відповідно до встановлених мінімальних норм утилізації або укласти з ДП "Укртарапереробка" договори про організацію їх збирання, заготівлі та утилізації з оплатою послуг за затвердженими нормами. Таким чином тару можна переробляти самому генератору тари або "Укртарапереробці".

Відповідно до інструкцій ДП "Укртарапереробка" забезпечити збирання та утилізацію своєї використаної тари чи оплатити послуги з її збирання та утилізації згідно з тарифами повинні ті вітчизняні підприємства, які цю тару виготовили, тобто таровиробники. Решта підприємств, що використовують тару – таронаповнювачі, її утилізацію за тарифами не оплачують. Такий підхід є логічним: якщо підприємство заробляє на тарі, воно повинне забезпечити її збирання та утилізацію.

Наприклад, магазин використовує поліетиленові пакети для упакування товарів для продажу. Збирання та утилізацію цих пакетів має забезпечити не магазин, а підприємство-виробник тари, воно має й платити за тарифами.

Для імпортерів розроблено спеціальний Порядок контролю за тарою (упаковкою), у якій надходять імпортні товари, що підлягають митному оформленню в режимі випуску у вільний обіг на території України. Його дія поширюється на всю тару (упаковку), в якій ввозяться товари, призначені для випуску на митній території України в режимі вільного обігу.

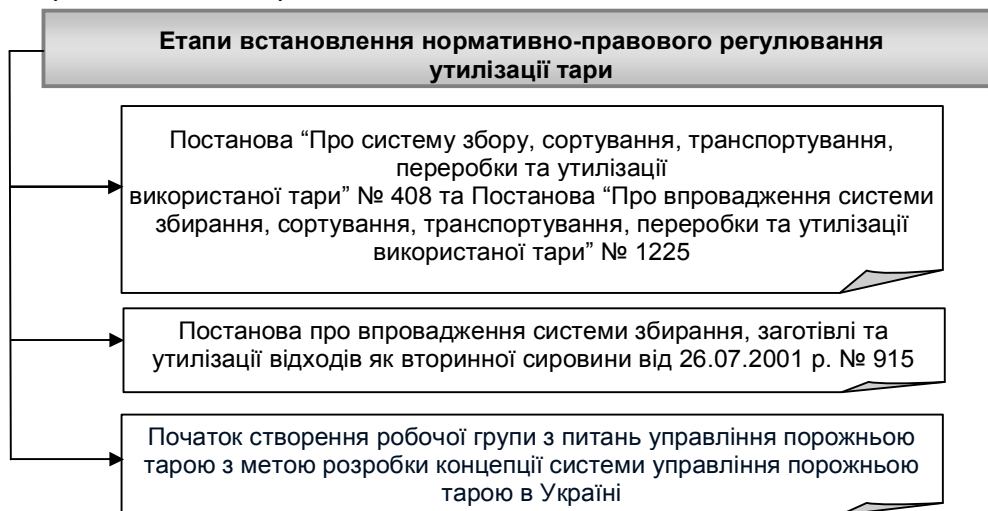
На початку 2010 р. було прийнято рішення щодо видачі погоджень для отримання імпортних ліцензій на ввезення засобів захисту рослин лише за наявності у компанії-імпортерів підписаних договорів зі спеціально уповноваженим підприємством, яке має відповідну ліцензію Міністерства охорони навколишнього природного середовища на утилізацію небезпечних відходів упаковки засобів захисту рослин. Компанії-виробники звертають особливу увагу на той факт, що на момент здійснення імпорту ЗЗР на територію України, вони априорі не можуть знати про майбутнє місцезнаходження використаної порожньої тари з об'єктивних причин, оскільки продаж засобів захисту рослин здійснюється, здебільшого, не безпосередньо кінцевому користувачу, а через дистриб'юторські мережі. Кінцевим власником такої тари з моменту придбання засобу захисту рослин стає кінцевий покупець, який придбав засоби захисту рослин не у імпортера або виробника, а у компанії-дистриб'ютора). Таким чином, компанії-виробники та імпортери надалі не можуть контролювати рух товару і не можуть нести цілковиту відповідальність за весь процес збору та утилізації тари. Більш того, попередня оплата за утилізацію

порожньої тари на етапі її ввезення на територію України також виглядає досить сумнівно, оскільки на момент імпорту неможливо навіть передбачити, чи буде товар проданий і застосований взагалі. Введення цієї схеми з авансованою оплатою за ще не надану послугу є досить суперечливим кроком, що створює простір для різного роду зловживань [1].

Агрохімічний комітет Європейської Бізнес Асоціації, у свою чергу, опікуючись проблемою управління порожньою тарою з-під засобів захисту рослин (ЗЗР) в Україні, запропонував Міністерству охорони навколишнього природного середовища України та іншим зацікавленим сторонам (а саме, Державній екологічній інспекції в м. Києві; Інституту екогієни і токсикології ім. Л.І. Медведя та Національному центру поводження з небезпечними речовинами) створити Робочу групу з питань управління порожньою тарою з метою розробки концепції системи управління порожньою тарою в Україні та, зокрема, механізму збору порожньої тари, який наразі відсутній.

Європейська Асоціація Захисту Рослин (ЕСРА) розробила процес оцінки переробки та повторної переробки тари. ЕСРА сподівається в майбутньому виключити можливість неконтрольованого повторного використання порожньої пластикової тари та впровадження безпечної системи збору та утилізації тари з-під засобів захисту рослин.

Етапи встановлення нормативно-правового регулювання утилізації тари в Україні представлено на рис. 1.

Рис. 1. Етапи становлення нормативно-правового регулювання утилізації тари

Отже, встановлення нормативно-правового регулювання утилізації тари відбувалося в три етапи. Гостро питання про регулювання збору та утилізації тари постало з прийняттям Постанови КМУ. На даному етапі проблемою управління порожньою тарою з-під засобів захисту рослин опікується Агрохімічний комітет Європейської Бізнес Асоціації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, з огляду на недосконалість і суперечливість законодавчих документів, регулюючих сферу поводження із тарою з-під пестицидів і агрохімікатів, відсутність практичних механізмів та процедур збору й утилізації порожньої тари та нестачу потужностей для здійснення утилізації на території України, відповідні законодавчі документи та

практичні механізми потребують доопрацювання, а умови та положення “Договору про надання послуг з організації збирання, знезараження, перевезення та утилізації використаної тари з-під небезпечних хімічних речовин” перегляду з метою уможливлення практичного виконання цих положень.

Список використаних літературних джерел:

1. European Business Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.eba.com.ua/ua/activities/committees/agrochemical/cms/>

2. Постанова про впровадження системи збирання, заготівлі та утилізації відходів як вторинної сировини від 26.07.2001 р. № 915. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uecr.gov.ua/zakonbase/decisions/postanova915.html>

3. Громов Арсеній Предпринимателей заставили тратить средства на утилизацию использованной тары, наградив призрачной свободой выбора / Арсеній Громов // Комп&ньоН. – 2001. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.companion.ua/Articles/Content/?Id=3951&Callback=72>

4. Порядок контролю за тарою (упаковкою), у якій надходять імпорتنі товари, що підлягають митному оформленню в режимі випуску у вільний обіг на території України, затверджений наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України та Державної митної служби України від 10.12.2001 р. № 304/793 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.customs.com.ua/php/document.php?ISN=10713>

5. Проблема утилізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tovar.dt-kt.net/books/book-14/chapter-1384/>

МИХАЛКІВ Алла Анатоліївна – здобувач кафедри бухгалтерського обліку Житомирського державного технологічного університету.

Стаття надійшла до редакції 18.05.2012 р.